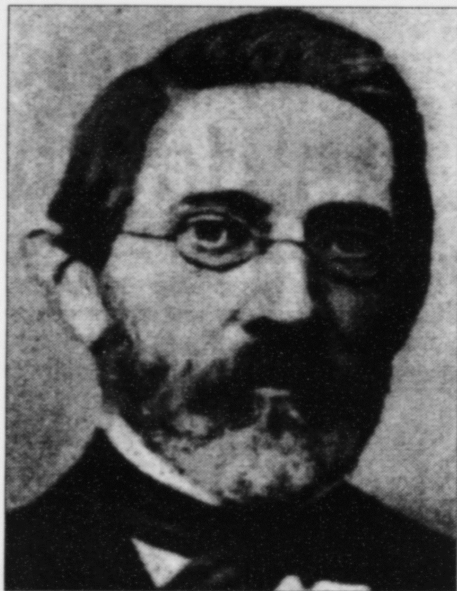

Niels Winther kom 11 ára gamall til vera á skrivstovu hjá Hunderup, sorinskrivara. Hann var 18 ár tá hann fór til Keypmannahavnar at lesa. Her hjálpti hann færingum at kæra ringu viðurskiptini í Føroyum. Hetta færdi til hevnd Tillich, fyrrverandi amtmanni í Føroyum, ið tá var ráðharri

JÁKUP LINDENSKOV

13. maí 1852 sá fyrsta føroyska blað dagsins ljós. Henda dag kom út FÆRINGETIDENDE, fyrsta føroyska blað og fyrsta føroyska blaðprent. Menninir aftanfyrir hetta fyrsta føroyska blað og somuleiðis blaðprent í Føroyum vóru teir báðir Niels Winther og Jákup Jacobsen Baia.

Niels Winther, sum tá var fólkatingsmaður, var blaðútgævari og blaðstjóri.

Niels Winther var sonur Siggv Mariu f. Karbech og Niels Christopher, snikkara, bæði úr Havn.

11 ára gamall fór Niels á skrivstovu hjá Hunderup, sorinskrivara. 18 ára gamall fór hann niður at lesa. Hálvtannað ár seinni fær hann besta karakter í donskum, hann fer so undir studentalestur og verður juristur.

Men ikki gekst sum fótur í hosi, fótonglar vórðu lagdir fyrir honum, sum gjørdur lestrartíðina longri og tørfari enn neyðugt.

Tillich leggur fótonglar
Niels hevur dugað at skriva, og tá færingar koma til Keypmannahavn at kæra um viðurskiptini í Føroyum, hjálpti hann teimum at skriva.

Tá situr ein ráðharri, Tillich - sum var amtmáður í Føroyum 1830-37 - í stjórnini. Tá hann fær frænnir av, at Niels er hann, sum hevur hjálpt færingum við skrivningini, hevur hann Nielsi aftur við at taka aftur stundningin til studentalesnaðin; Niels mátti tí fyrbils gevast við lesnaðinum.

Men Niels er ágrýtin og í 1850 er hann aftur í Keypmannahavn og lærir seg at prenta, samstundis sækir hann um loyvi at seta seg niður sum prentara í Føroyum. Men ólukkutíð, eisini

her møtir móttøða frá embætismannum honum. Nú er tað amtmáðurin Dahl-erup, sum royndir at vinna Nielsi neisur og ikki viðmælir ætlanina.

Men onkur hevur verið honum góður, tí Niels fær kortini loyvi at seta seg niður sum prentara í Føroyum og í 1852 stendur pressan uppi niðri á Bakka (seinni Arnes Minde) og 13. maí 1852 kemur fyrsta nummeri av FÆRINGETIDENDE út.

Tá grundlógin frá 5. juni 1849 verður tinglisin í Føroyum, verður fólkatingsval. Niels stillar upp og eisini Lunddahl, landfúti. Niels verður tá valdur við 428 atkvøðum, Lunddahl fær 403 atkvøður. Atkvøðuprosentið var 68.

Bráður endi

Niels er aftur í Føroyum í 1852, prentipressan verður sett upp, og fyrsta blaðið kemur út. Helst hevur blaðið verið honum ein góður trumfur at verða afturvaldur í Fólkatingsið. Tað var hann eisini. Men við blaðnum gekst ørvísi, tað fekk ein bráðan endi.

9 ferðir kom blaðið út, men so varð eisini alt. Endabresturin var grein. Niels hevði skrivað í FÆRINGETIDENDE nr. 8, har Niels Winther hevði hvassrøða atfinning at Monopolhandlinum, hann var stendur fyrir hetta brotið:

„Nu gaar det for vidt med Monopolhandelens Snyderi.

I Maj Maaned blev der fra Handelsstedet her i Thors-

havn udleveret en Rulle Skraa-
tobak af Jørgen Bechs Fabrik, der da det skulle bruges, befandtes at være spundet omkring tvundet tykt Sejlgar og hvori der

Som sædvanlig var ind-

stykket en Mængde Træ-

Fyrsta føroyska blaðútgáva 145 ár

Um sama mundið sum Sosialurinn á fyrsta sinni kom út, vórðu liðin 75 ár síðani, at fyrsta blað varð prentað í Føroyum. Tað var fólkatingsmaðurin, lögtingsmaðurin og sakførarin, Niels Winther, ið gav út blaðið Færingetidende, sum kortini fekk ein bráðan endi

pinde af over én Tommes Længde og en ualmindelig Tykkelse (næsten en halv Tomme i Omkreds)

Den konstige, noget sejge Indmad i denne Tobak er saa tyk at den kunde benyttes til deri at hænge en voxen Mand, ja selv en velmædsket Handelsdirekteur."

Hetta kostaði Niels Winther 600 ríkisdálar. Hann orkaði ikki sjálvur at gjalda hesa bót, men góðir vinir hjálptu honum.

Hann, sum hevði kært um tubbakið vildi ikki, tá til stykkis kom, leggja eið upp á, at snørðandi hevði verið í tubbakinum.

Men hóast alt, Niels gavst nú við blaðútgávu, kanska tí at hann helst stóðna vera ótrygga ella var tað av politiskum áðum!

Fer, giftist og stillar ikki uppáttur

Seinni sama árið giftist Niels Winther í Keypmannahavn, Annu Mariu Nicolínu Kjer-gaard, dóttir Jákup Nolsøe, forvaltara.

Tá val er til Fólkatung 1856 stillaði Niels Winther ikki uppáttur. Kanska helt hann seg hava rokkið máli-
num við fólkatungssessi-
num, at fáa Føroyum fri-
handil!

Í 1857 flytur Niels Winther til Danmark og búsetist í Hjørring, har er hann sakførari til 1868, tá verður hann blaðstjóri á „Hjørring Amtstidende“, sum hann hevði keypt saman við øðrum. Hann var blaðstjóri til 1865, tá gavst hann av heilsuáðum. Hann doyri 24. febr-
uar 1892, 69 ára gamall.

Keypir eina hondpressu

Niels keypir eina lítla hond-
pressu og sats í 1851 og
pressan og tilfarið koma til
Føroya í 1851, stutt eftir var
hann aftur í Danmark, men
á vári 1852 er hann aftur í
Føroyum.

Jákup Jacobsen Baia

Tað var annars Jákup Baia, Koppa Jákup, eisini nevndur Jákup á Kamarinum, sum tók sær av øllum prentinum og blaðgerðini viðvíkjandi. Tað fortelur Jákup í eini samrøðu, sum Poul Nielsen hevði við hann í „Dúgvuni“, blaðnum hjá Havnar Avhaldsfelag, tá Jákup Baia fylti 80 ár í 1916.

Vit endurgeva tað Jákup sigur frá um FÆRINGE-

TIDENDE:

„Tit hava væl hoyrt „Færingetidende“ - fyrsta blaðið, ið er prentað í Føroyum - gitið. Hetta blað kom, so vítt eg minnst, út í árinum 1852.

Niels Winther var hjá mær og spurdi meg, um eg ikki hevði hug til at læra til prentara; sjálvsagt svaraði eg ja, aðrenn hált var talað orðið. Prentsmiðjan var uppsett „niðri á bakka“ (nú „Arnes Minde“), har sonur gamla forvaltara, Jørgen Nolsøe, ið var sjómáður, hevði búð. (Gamli forvaltari var nokk tann, ið átti meg-inpartin av tí peningi, ið gekk til hesa blaðfyrirteku). Meðan Niels tann veturin var niðri í Keypmannahavn, gekk eg „oman á bakka“, lærði meg at seta stavirnar saman og putlaði við okkurt smávegis. Hesin sokallaði „svarti kunsturin“ var jú heilt ókendur her á landi. Ikki fell tíðin mær long; njósarar finnast jú alla-staðni, og eisini vitjaðu mínir vinmenn tíðum inn á gólvíð. Ikki treyt „fiskur-in“. - Um várið kom Niels aftur, og vit fóru fyrri álvara undir prentingina.

Ein merkisdagur

Tað var ein merkisdagur í Havn, tá fyrsta nr. av „Færingetidende“ fleyt út um býin. Blað vóru forkunnug í Føroyum í teirri tíðini; tað var so atr siga eina „Berlingske“, og hon kom sjálvsagt ikki til aðrar enn embætismenninar. Eg skuldi bera „Færingetidende“ til teir haldarar, ið vóru her í Havn, og Niels legði mær eina við fyrst at fara til fútan við einum nr. Eg skøddi meg væl, fór sum álagt fyrst til fútan, hvar móttøkan ikki var víðari, og spelaði so avstað tað dýrasta eg var mentur. Tað ráddi jú um at fáa blaðið runt, aðrenn fútin hin gamli kom í tankar um at senda politistarnar eftir mær. Hvar eg kom, tyrptist

fólk saman um meg, fyrri at frætta frá tí, ið stóð í blaðnum. Eg mátti brúka bæði bein og munn, og tá eg kom aftur á prentsmiðjuna og fór at taka stavirnar sundur, var eg deyðagivin. Soleiðis gekst hvørja ferð.

Hvassan penn

Vóru tey enn mong, sum sýntu blaðnum vælvild, so var móttøðan eisini stór. Soleiðis minnst eg, at ein plakat ein morgunin var sligin upp, og stóð á henni, at „Niels Winther átti at kastast oman av bryggju-bakkanum“. Men Niels var ikki tann maður, ið soleiðis vildi dvína. Hann var hvassur í orðum, og ikki minni hvassur í blað sínum; serliga embætismanninum og tí kgl. handlinum fór hann illa við; soleiðis skrivaði hann millum annað einaferð, at tað var so nógv segl-garn í skráttubbakinum, at tað var meira enn nokk til „at hænge en velmæsket Handelsdirektør i“. Hesir menn royndu at leggja blaðnum allar møgulegar mein-bogar í vegin. Eftir míni hugsan fór Niels væl so harðliga fram, men sjálvsagt var tað ikki mín sak at geva honum ráð; hann var jú sjálvur sakførari.

Siropur, putusukur og lim

- A prentsmiðjuni máttu vit hjálpa okkum á besta hátt; váraliga gekkst at fáa

pappír, tilfar til valsur o.t.; tí máttu vit sjálvir gera valsur av siropi, pudursukri, lími og øðrum. „Færingetidende“ fekk sum kunnugt ikki nakra langa livitíð, men fór skjótt fyrri bakka. Henda fyrsta royndin at geva út blað í Føroyum varð ikki uppátturikin, fyrrrenn „Dimmalætting“ o.u. 25 ár seinni varð íbirt. ...

Keldur: Blaðið »Dúgv« nr 12 1916
Hanne Sterndorf Petersen - Bogtryk på Færøerne 1852-1920.
Victor Elberling Rigsdagens Medlemmer gennem 100 aar, 1950

Fyrsti fólkatingsmaður Føroya

Niels Winther varð føddur 2. juli 1822. Hann var fyrsti fólkatingsmaður Føroya, valdur 1851 og sat til 1. juli 1957. Hann var lögtingsmaður 1852-53 og 1855.

Niels Winther var í Vinstraflokkinum sum fólkatingsmaður, seinni var hann iðin Høgrimaður

